

Komentarji

izkoriščanje — na najzadnjem početju. Trajalo bo, kadar bo trajal profitni sistem.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

Arizani je bila šestletna dekle po imenu June Robles, ki je pred več tedni proti smrti bila rešena iz železnice. Bila je rešena iz železnice v pustini, kjer so jo našli, so objubili očetu tistih tedensko.

ROOSEVELTOVA SOCIALNA POSLANICA

Predsednik je opozoril zakonodajce, da prihodnjo zimo pride na vrsto "velik socialni program" za Združene države

Washington, D. C., 9. jun.—Predsednik Roosevelt je včeraj naslovil na kongres dolgo poslanico, v kateri je naznanil, da v prihodnjem zasedanju kongresa, ki pride v prihodnjem januarju, bo na dnevnem redu "velik socialni program", ki ima namen, da "zagotovi slehernemu ameriškemu državljanu dostojno stanovanje, sredstva za obstanek in socialno zavarovanje proti brezposelnosti in za starost".

Predsednik je naslovil v poslanici novo Ameriko, v kateri ne bo več depresije in bede v taki meri, kakršno je ameriško ljudstvo izkusilo v sedanji krizi. "Veliki socialni preobrat" ima priti s tremi glavnimi reformami.

Prva reforma bo preseljevanje ljudstva. Starega "frontirja" ni več in novega bo Amerika našla s tem, da opusti nerodovite farme, na katerih je obstanek nemogoč in se naseli v novih krajih, ki jih pripravi vlada za obdelovanje zemlje z bogatimi možnostmi pridelka. Pri tem preseljevanju bo vlada pomagala in dala priliko privatnemu kapitalu, da zgradi dovolj domov, toliko domov, da bo "slehnri ameriški državljan imel dostojno stanovanje".

Druga reforma v načrtu vlade je socialno zavarovanje. Delavci morajo biti zavarovani proti brezposelnosti in vsakdo mora biti zavarovan za starostno pokojnino. Tretja reforma pa je zagotovilo, da bodo ljudje vseh slojev imeli dovolj prilike za pridobivanje sredstev za existenco, dovolj zaslužka.

Imenitna slika! Demokrati obeh zbornic so bili zelo elektrizirani, republikanska opozicija se je pa namrdnila in njeni voditelji so kasneje rekli, da je Roosevelt obelodanil zvit političen manifest za jesenske kongresne volitve in namen tega manifesta je, da pobije republikansko platformo, ki je bila publicirana v Chicagu pred nekaj dnevi.

Rooseveltova poslanica ne vsebuje nobenih podrobnosti in nobenih priporočil zakonodajstva; vsebuje le kratke točke osnutka, ki bo detajliran kasneje. Razume se, da naznanjene reforme predvidevajo ogromne izdatke, a kako bo vse to financirano, tega predsednik ni povedal.

Roosevelt je žid, pravijo "srebrnosrajčniki"

Washington, D. C. — V teku preiskave pred kongresnim pododsekom o propagandi nemških nacijev v Ameriki se vedno bolj potrjuje dejstvo, da so organizacije hitlerjevskih Nemcev v tej deželi v tesni zvezi z ameriško organizacijo Srebrne srajce. Kakor so izjavile priče, je ta organizacija "ugotovila", da je predsednik Roosevelt tudi judovskega izvora, kajti njegovi predniki so bili židje v Holandiji, katerih prvotno ime je bilo Rosenfeld.

Odslovitev unijskih delavcev iz zvala grožnja s stavko

Washington, D. C.—Svarilo, da lahko izbruhne generalna stavka v vseh elektrarnah centralnega Illinoisa, ako ne bo Illinois Power & Electric Co. ponovno uposlila delavcev, katere je odpustila zaradi unijskih aktivnosti, je izrekel te dni pred vladnim delavskim odborom R. C. Harmon, pravni zastopnik unijske elektrarske delavce. Harmon je tudi izjavil, da je družba ignorirala odredbo krajevnega delavskega odbora, da mora ponovno uposliti odpuščene delavce.

Dollfuss v novi krizi: socialisti so mu grdo zagodli!

Na odlok Dollfussove diktature, da brezverstva v "krščanski" Avstriji ne sme več biti, je 30.000 socialistov sprejelo protestantizem

Dunaj, 9. jun.—Katoliška diktatura v Avstriji je alarmirana. Zakaj? Protestanti se silno množijo od zadnje civilne vojne. Prej je bilo v Avstriji manj kot 120.000 protestantov, a zdaj je število poskočilo čez 150.000. Kako to?

Kriva je tega Dollfussova klerofašistična diktatura sama, ki je odredila, da prebivalcev brez konfesije ne sme več biti v "krščanski" Avstriji. Ker so večinoma socialisti brez konfesije, jim je Dollfuss odredil, da se morajo vrniti v katoliško cerkev. Nekaj se jih je potuhnilo in vrnili so se navidez, da ne izgube dela in socialnih zavarovanj, ampak ogromna večina noče tega storiti.

Da pa ugođe novemu tiranizmu zakonu, so si socialisti izvolili protestantizem in do danes jih je čez 30.000 stopilo v protestantovsko cerkev. S tem korakom so sprejeli "vero"—dasi bodo prav tako slabi protestanti kakor bi bili katoličani—in Dollfussovi katoliški krogi zdaj piha jeze. Če bi imel Dollfuss opraviti s peščico ljudi, bi bilo lahko, ampak samo na Dunaju je čez milijon socialistov!

Dunaj, 10. jun.—Ob koncu tedna je spet eksplodirala cela vrsta bomb v Avstriji in več železniških tirov in mostov je bilo razdejanih. Bombo so našli tudi v prazni pisarni nad uradom podkancelarja in kneza Starhemberga na Dunaju.

Za sušo prišla poplava!

In tornado povrh! Od suše ožgana Severna Dakota dobila povodenj

Bismarck, N. Dak.—Severna Dakota, farmska država, ki čez 60 dni ni imela ne kapljice dežja in je zgubila skoro ves pridelek zimske pšenice, je zadnji četrtlet dobila tako silne deževne nalive, da so v nekaterih krajih nastale povodnji, ki so povzročile smrt ene osebe in ogromno materialno škodo. Kljub temu smatrajo eksperti, da so bili deževni nalivi vredni za državo 50 milijonov dolarjev!

Narasli potoki in reke so odnesle več mostov in železniških tirov. Vihar, ki je spremljal ploho, je bil tako močan, da je nalikoval tornadu in v Fort Lincolnu je razdejal taborišče civilne pogodovne armade. Šest mladeničev je bilo ranjenih.

"Dobri" izgledi za ameriško mladino

Washington. — Na izredni konferenci pedagogov je zvezni komisar za prosveto ugotovil, da je "sreča 12 milijonov ameriške mladine, ki je izven šole, na tehtnici". Brez dela je nad tri milijone fantov in deklet med 18. in 20. letom starosti.

Nad 14. in 18. letom je nad štiri milijone ameriških otrok, ki niso ne v šoli niti nimajo dela. Sreča teh otrok je pod kapitalizmom v resnici negotova kakor vseh drugih. Vendar je sedanji "red" — "najboljši sistem". Pod socializmom bi vse hudič vzel.

Članice zadrzne zveze nastopile proti vojni

Superior, Wis. — Članice zadrzne zveze za severne države so na svoji letni konvenciji ponovno naglasile svojo opozicijo proti vojni s sprejetjem zadevne resolucije. Dalje so odločile, da se glavni stan organizacije premesti iz New Yorka v Minneapolis, kjer so ženske bolj aktivne v zadrznem gibanju.

ČIKAŠKO DELAVSTVO SE PIPRAVLJA NA BOJ

Vse kaže, da se bo razvila ljuta bitka, ako bodo jeklarski in drugi magnetje vztrajali na svojem stališču

Chicago. — (FP) — Uspešne masne stavke v Minneapolisu, Toledu in drugih krajih so vile čikaškim unijskim novega poguma. Uvidele so, da se z diplomacijo in potrpežljivostjo ničesar ne doseže in da se morajo delavci boriti, če hočejo izboljšati svoje pravice.

Republic Steel Co. in Inland Steel Co., veliki jeklarski korporaciji v čikaškem distriktu, sta izjavili, da ne bosta priznala unijske jeklarske delavce, pa naj pride karkoli. V nekaterih tovarnah sta že postavili strojnice in se preskrbeli z municijo. Pripravili sta se tudi na uvoz stavkokazov in povečali število oboroženih pobočnikov.

To kaže, da je vroča bitka neizogibna, pravijo unijski voditelji. William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ki je nedavno obiskal Chicago, je dejal, da bi se stavka morda preprečila, ako bi jeklarske kompanije pristale na volitve, pri katerih naj bi delavci odločili, da li hočejo svojo ali kompanijsko unijo, toda magnetje nečejo o volitvah ničesar slišati. Dasi zatrjujejo, da so delavci zadovoljni s svojim položajem, se volitev vaeeno boje.

Nepokoj se širi tudi med drugimi delavci. Pristaniščni delavci so se te dni pridružili svojim tovarišem v drugih obrežnih mestih, ki so šli v boj za izboljšanje svojega položaja. Tu se ne gre za priznanje unijske, ker to imajo, temveč je boj naperjen proti redukcijam mezde, ki so prišle po uveljavljenju pravnika. Prejšnji delovni teden 40 ur je bil namreč znižan na 30 in s tem tudi tedenski zaslužek.

Pred nekaj dnevi je izbruhnila stavka pri Schulze Bakery Co. Krog petsto delavcev je pustilo delo, da izvojujejo priznanje unijske. Družba je izjavila, da je pripravljena podpisati dogovor z unijo pekovskih delavcev, tega pa ji ne dovoli organizacija lastnikov pekarn, ki jo kontrolirajo openšaparji. Stavka je že izzvala spopad med piketi in policijo, v kateri je bilo več oseb ranjenih. Policija je dvakrat navalila na stavkovno stražo ter udrihala s količki po glavah stavkarjev. Temu so sledile aretacije 45 delavcev na obtožbo kaljenja miru.

NRA storila nov umik

Opustila je narekovanje cen v trgovinah na drobno

Washington, D. C.—NRA je zadnji teden storila nov in močnejši korak — nazaj. Voditelji NRA so spet klonili pred strupenimi napadi na reakcionarnem taboru in se odločili za revizijo vladne kontrole industrije. Revizija je v korist privatnim podjetnikom. Kontrola cen v trgovinah na drobno bo definitivno opuščena in dovoljena bo "svobodnejša konkurenca". Mnogo pravilnikov za manjše industrije in obrti bo sploh opuščeno. Na drugi strani bo NRA zavila vrat nadzornemu odboru, kateremu načeluje Clarence Darrow, ki je pred kratkim izrekel žgočo kritiko nad pristranostjo vladne regulacije. Odbor bo razpuščen 1. julija.

Samomor socialističnega poslanca v avstrijski ječi

Dunaj, 9. jun.—Rudolf Posch, bivši socialistični poslanec, se je obesil v zaporu, v katerem se je nahajal od civilne vojne v februarju.

Zborovanje jeklarskih delavcev odloči o stavki

"Naše zaupanje v vlado je šlo po vodi," so izjavili delavski voditelji ob odhodu iz Washingtona. Konvencija jeklarskih delavcev bo v četrtak v Pittsburghu. Baroni jekla ponudili delavcem "nevtralni odbor" namesto priznanja.

Razorožiltvena konferenca poskuša z novo krpo

Sprejela je ameriški kompromis za "pobratenje vseh narodov"

Zeneva, 9. jun.—Vodilni odbor razorožitvene konference je včeraj sprejel kompromisen predlog ameriškega delegata Davisa, ki določa ob kratkem, da si Anglija in Francija podata roke in nato ponudita roko Nemčiji, naj se vrne nazaj na konferenco. Resolucija, ki to določa, je bila danes predložena splošni komisiji konference, ki ima nalogo, da izvoli tri odbore. Ti odbori imajo reševati vsak zase probleme varstva, letalskih mornaric in trgovine z municijo. To delo bodo odbori vršili najbrž vse poletje in konference bo med tem suspendirana, lahko se pa skliče vsak čas, če se v tem času pojavi kaj izredno važnega v mednarodni situaciji. Na ta način se razorožitvena konference izogne direktni smrti; ne bo živela in ne bo umrla, le visela bo v zraku. . .

Kako bodo pridobili Nemčijo za "novo bratstvo narodov," še ni jasno. Prihodnji teden Hitler obišče Mussolinija v Benetkah in Anglija bo pritiskala na Italijo za dosego zaželenega cilja. Diplomati, ki mislijo, da vse vedo, pravijo na tihem, da je bas zdaj pravi moment za pritisk na Hitlerja, kajti Hitlerjev režim je v veliki notranji krizi, finančni in ekonomski.

"Skromno" plače Hitlerjevih "Fuehrerjev"

Krvniki nemškega delavstva se drže gesla: "plen zmagovalcem"

Berlin.—Gesla: "plen zmagovalcem" se drže v polni meri tudi Hitlerjevi kolegi—morilec in krvnik nemškega delavstva. Iz državnega proračuna je razvidno, da se "Fuehrerji" ne zadovoljujejo z majhnimi ali celo "primernimi" plačami. Iz državne blagajne zajemajo z loparjem.

Hitlerjev pomočnik minister Hess ima 370.000 mark (\$143.000) na leto, minister sporta 78.500 mark (\$30.000), 13 nacijskih delavskih poverjenikov 2.372.850 mark (\$900.000), 12 državnih podkancelarjev 1.131.000 mark (\$430.000), propagandni minister Goebbels 2.750.000 mark (\$1.080.000). Slednji bo poleg tega dobil za svoje pokrajinske urade nadaljnjih 1.699.400 mark (\$650.000). Za propagando gre tudi večina dohodkov "delavske fronte", ki znašajo do \$25.000.000 na leto.

Posledice nezadostnega uživanja mleka

Washington. — Konzumski odbor poljedelske administracije (AAA) pravi v svojem preglednem poročilu, ki pa ni popolno, da je po vsej deželi odkril veliko hiranje radi nezadostnega uživanja mleka. Posledice tega so posebno vidne v delavskih družinah.

Na splošno otroci in tudi odrasli porabijo eno tretjino manj mleka kakor je minimalno potrebno za zdravstveno stanje. Odbor navaja tipičnost nekega školskega okraja v St. Louisu, kjer je poraba mleka 38% pod minimom. Najmanj porabijo mleka delavske družine z nizkimi dohodki z zlemi posledicami za otroke.

East Chicago, Ind., 10. jun.—Delegatje krajevnih unij Amalgamated Association of Iron, Steel and Tin Workers v čikaškem distriktu so se danes sešli v East Chicagu in se z veliko večino izrekli za štrajk. Stavka v čikaškem distriktu se prične prihodnjo soboto, razen če konvencija v Pittsburghu sklene drugače. Delegatje zastopajo 24 unij s 60.000 člani.

Washington, D. C., 10. jun.—Odborniki organizacije jeklarskih delavcev so prepustili zadnjo besedo o stavki v jeklarski industriji konvenciji jeklarske unijske. Konvencija se anide prihodnji četrtak v Pittsburghu, Pa. in tam se ima odločiti, če organizirani jeklarski delavci sprejmejo kompromis v obliki "nevtralnega posredovalnega odbora" brez priznanja unijske, ki so ga predložili jeklarski magnetje in katerega je sprejel Johnson v imenu NRA in vlade, ali pa ta kompromis zavrzijo in okrog 300.000 delavcev stopi v stavko 16. junija.

Delavski zastopniki so zapustili Washington. Pri odhodu so objavili "odprto pismo" predsedniku Rooseveltu izjavljajoč, da so izgubili zaupanje v NRA in vlado, in če hoče Roosevelt, da se njih zaupanje vanj povrne, naj zažene načrt jeklarskih družb za "nevtralni odbor" v koš!

Washington, D. C., 9. jun.—Včeraj je bil dosežen sporazum med jeklarskimi baroni in predstavniki vlade za "mir" v jeklarski industriji. Sporazum, ki je kompromis med Johnsonovim vladnim razsodiščnim odborom in prejšnjim stališčem jeklarskih družb, je poraz za Ameriško delavsko federacijo. Johnson, vodja NRA, je predlagal odbor, v katerem bi bila zastopana tudi unija jeklarskih delavcev, toda načrt, ki so ga predložili baroni jekla, izključuje unijo popolnoma.

Načrt jeklarskih magnetov za "mir" je sledeči: Roosevelt imenuje odbor treh nevtralnih mož in ta odbor rešuje vsa sporna vprašanja delavskega predstavnika in protiunijskih diskriminacij v jeklarski industriji; odbor ima tudi moč, da odredi volitve delavskih predstavnikov za kolektivna pogajanja kjerkoli se mu zdi to potrebno. Eden teh članov lahko simpatizira z jeklarskimi družbami, drugi član je lahko simpatičen z unijo jeklarskih delavcev in tretji mora imeti pred očmi splošne interese ljudstva.

Administrator Johnson je sprejel ta načrt v imenu NRA in vlade in takoj je sporočil zastopnikom jeklarskih delavcev, da ta koncesija jeklarskih družb pomeni "zmago" zanje. "Jeklarske družbe so prvič v svoji zgodovini opustile svoje staro stališče, da je jeklarska industrija edino njihov business in so pristale na zunanji odbor", je trobil Johnson.

Delegatje jeklarske unijske so brž odgovorili, da "nevtralni odbor" ne pomeni najmanjšega zmage za delavce, prav za prav ne pomeni nič za nje. Oni vztrajajo pri svoji zahtevi za direktno priznanje svoje organizacije kakor določa zakon.

Johnson je sinoči zagrozil delavskim zastopnikom, da ima predsednik Roosevelt oblast, da lahko forsa mirovni načrt brez ozira na to, če je delavcem prav ali ne.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE POMOČNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narčnina: za Zdravne drave (taven Chi-
cago) in Kanado: \$6.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na tri leta, za Chicago in Cincero
\$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za ino-
zemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

One cent per copy, no charge for ad-
vertising. Advertising rates on agreement. Manu-
script will not be returned.

Neznan na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2637-09 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (May 31,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
moči, da vam je s tem datumom potrdila
narčnina. Pomagajte jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Peruškov obisk

Chicago. — Slikar Gregorij
Perušek nas je obiskal zadnji
petek. V Chicagu se je mudil dva
dni med potjo v Milwaukee, kjer
je ta mesec v teku razstava nje-
govih slik v tamošnjem umet-
nostnem muzeju. Perušek je do-
spel v Milwaukee v soboto. Želi-
mo mu obilo uspeha.

Newyorški rojak je bil "boga-
tin" samo en dan!

New York. — Frank Radovnik,
57-letni hišnik, ki je kupil srečko
v zvezi s konjsko dirko v Dubli-
nu na Irskem in je zadnji teden
prejel brzojavko, da je zadel
\$75,000, je bil samo en dan bo-
gat. Ta dan je bil najbujnejši
v njegovem življenju. Frank je
zagnal hišniško metlo na cesto
in se ves dan posvetoval z ženo
in sinom kaj bodo počeli z de-
narjem; poleg tega so hodili k
njemu rojaki s čestitkami, hodi-
li so reporterji s filmskimi foto-
grafi, ki so sneli njegovo sliko za
filmske vesti. Končno je prišel
njegov nečak iz Astorie, N. Y.,
ki si je nadel ameriško ime
Smith. Ta nečak je tudi kupil
srečko za irsko dirko, ko pa mu
je srečni stric pokazal telegram
z veselo novico, je Smith skoro
padel na tla. Zmagovita srečka
je imela njegovo ime! In
Smith je brž pojasnil, da je pri
nakupu srečke dal njegov (Ra-
dovnikov) naslov, ker on nima
stalnega naslova. Tako se je za-
deva končala, da je nečak Smith
zadel \$75,000, ne pa stric Ra-
dovnik. Razume se, da je bil
Radovnik zelo poparjen. Najhu-
še pa je to, ker je moral potem
poiskati metlo, o kateri je mislil,
da je ne bo nikdar več rabil!

Hrvaška učiteljica je izgubila
tožbo

Sault Ste. Marie, Mich. — Miss
Marta Dančulović, učiteljica iz
Akrona, O., je izgubila tožbo
proti državnemu senatorju Rayu
Derhamu iz Iron Mountaina,
Mich. Obravnava je bila zadnji
teden in porota je zaključila, da
miss Dančulović ni imela vzroka
za tožbo. Učiteljica je tožila se-
natorja za \$25,000 odškodnine,
ker je prelomil obljubo ženitve.
Porotniki so imeli v rokah nje-
nih 35 pisem, ki jih je pisal se-
nator in iz vseh teh pisem je
plamtela ljubezenska strast. To-
žiteljica je pričala, da jo je Der-
ham vzel s seboj v hotel v De-
troitu v novembru 1931 in tam
jo je napojil in potem se je zna-
šla v spalnici z njim. Senator je
pa pričal, da ga je ona povabila v
svojo sobo v hotelu in mu po-
stregla s pljačo. Senatorjev ad-
vokat je naslikal učiteljico kot
navadno izsiljevalko, ki bi rada
izvela iz moza veliko vsoto de-
narja; tudi sodnik je v svojih
instrukcijah poroti rekel, da je
tožiteljica zrela ženska, torej bi
morala vedeti za kaj gre. Ko-
neč je bil, da je porota oprosti-
la senatorja Derhama.

Vest o uboju v starem kraju

Milwaukee. — Pauline Vogrič
je prejela pismo od svojega brata
Jerneja Vogriča iz Jazena pri
Idriji na Primorskem, ki ji piše,
da so obmejni stražniki ustrelili
njegovega 25-letnega sina Slavka
in njegovega tovariša Mirka
Simoniča, ko sta se ponoči vra-
čala čez mejo iz Jugoslavije.
Jernej Vogrič je bil prej v Ame-
riki, tik pred vojno je pa odšel
v staro domovino in kasneje ni
več mogel iti nazaj.

Pismo iz Idrije

Obupni gospodarski položaj
Idrije

Ljubljana, 7. maja 1934. —
Prejeli smo pismo našega vest-
nega poročevalca iz Idrije. Do-
pisnik pravi:

"Gospodarske težkoče idrijske-
ga rudnika so danes že povsod
znane. Nobene tajnosti ni, da
leži danes v tržaški luki, kjer so
skladišča idrijskega rudnika, o-
gromna zaloga živega srebra.
Tega bi radi Italijani z vso silo
prodali, vsaj za tako ceno, da bi
z njo lahko krili stroške, ki so
jih imeli s pridobivanjem. Kot
pravijo, so zavzemali radi tega
zastaja nekateri gospodarski in
politični činitelji, med njimi tu-
di Mussolini stališče, da se rud-
nik zapre vsaj za toliko časa, da
se zaloga zmanjša ali pa po-
polnoma izčrpa. Temu stališču
so pa mnogi ugovarjali, v prvi
vrsti oni, ki bi bili pri tem gmo-
tno prizadeti in ki bi radi še ved-
no ostali na gorkih mestih v i-
drijski kotlinici, ne da bi jih pri-
tem sicer hvaljevali odločno za-
vezanju gnil čut socialnosti do
ubobega delavca. Tem na-
sprotjem je bilo treba najti sred-
nje poti. In se je tudi našla: u-
pokojili so precej še sposobnih
delavskih moči, znižali so število
delovnih dni in še so znižali že
itak nizke plače. Po svetovni
vojni je bilo zaposlenih v rudni-
ku okoli 1.200 delovnih moči. Se-
daj je to število padlo na 600,
kar potrjujejo tudi uradna fa-
šistična poročila. Dočim je torej
padlo število zaposlenega delav-
stva za nad polovico, se število
ravnateljev in višjega uradni-
štva, raznih komisarjev in ali-
nih funkcionarjev, ni prav nič
znižalo. Visoke režijske stroške,
ki jih zahteva delo samo v rud-
niku, zlasti razne varovalne na-
prave, je bilo treba tudi kolikor
mogoče znižati. Tako danes čr-
panje živega srebra v idrijskem
rudniku ne moremo smatrati več
za drugo kot grabljenje. Italijani
hočejo pograbit iz rudnika čim
več bogastva, ne da bi pri tem
količkaj pazili na osebnost var-
nost delavca. V rudniku iščejo
le bogate žile, a druge plasti, ki
ne vsebujejo dovolj odstotkov ži-
vega srebra, se sploh ne dotika-
jo. Tako računajo strokovnjaki,
da bo rudnik pri takem neracio-
nalnem gospodarstvu posloval še
kakih 20 let, da bodo vse glavne
žile izčrpane.

Redukcija delavcev je zelo po-
možila število brezposelnih in
zlasti prizadela veliko stiske vsej
trgovini in obrti. Javnih del ni
skoro nikakih. In če kje popravl-
ljajo kako malenkost imajo pred-
nost Furlani in le oni redki do-
mačini, ki so včlanjeni v fašisti-
čni organizaciji. Pri obmejnih
vojaških delih pa se sploh ne
sme vohati niti zraka, ki jih ob-
kroža. Velika potreba bi bila, da
bi se obnovile nekatere stare hi-
še. Toda ljudje nimajo dovolj
denarja. Ob cestah, ki peljejo v
vas Belo, Vojsko, Sp. Idrijo ter
na Črni vrh, grade z vso naglico
razne vojaške naprave, za kate-
re gredo naravnost bajne vsote.
Posebno marljivi so ob cesti, ki
pelje od Sp. Idrije do Kanomlje.
Toliko splošno o položaju.

V zadnjem času se z vso ver-
jetnostjo širijo vesti, da je pri-
šel od merodajnih oblasti ukaz,
po katerem mora rudnik pri vsej
obratih prihraniti v teku treh
mesecev 1 milijon lir. To v te-
razmerah vsekakor ni malenkost.
Rešitev se bo gotovo našla po
staremu obrazcu: reduciranje de-
lavcev, znižanje plač itd. Febru-
arja tega leta so vsem upokojen-
cem odtrgali po 60 lir, vdovam pa
po 30 lir mesečno. Tako bodo i-
meli sedaj komaj za sol in te-
bak. Kako naj živijo ti ljudje?
Italijani pravijo seveda, da je
drugod še veliko slabše, kjer ni-
majo "dučija". Ta "dobrota" se
jasno vidi na obrazih idrijskih
prebivalcev.

Tudi kmetje v okolici žive
v veliki stiski. Cene pridelkov
so padle tako, da kmet ne more
s tem plačati davkov. Posledica
tega je, da gredo kmetje v vsej
okolici Idrije, kakor tudi v me-
stu samem, eden za drugim, na
boben. Edino, kar ima še kmet,
je les. A tudi ta je zgubil precej
vrednosti, ker mu dela koncu-
renco les iz državnih gozdov. Po
teh gozdovih pridno poje sekira,
tako da je sedaj po raznih hribih
še sama golišava, ker kjer po-
sejajo, ne zasade novih dreves,
čeprav se zelo radi baha, o tem
kako oni zelo kultivirajo neob-

ljudene predele. Za naše kraje
seveda to ne velja.

Dotakniti bi se h koncu še ob-
činskega gospodarstva. Ko so i-
meli še občinsko blagajno v ro-
kah naši ljudje, je bil v njej še
vedno kakšen denar, ali vsaj je
bila vedno aktivna; danes je se-
veda občina zadolžena za par mi-
lijonov. Občinski tajniki so se
menjavali kakor za stavo. Vsak
seveda ni pozabil pred odhodom
seči, kolikor se je dalo, tudi v
kaso. Občinski tajnik Calligaro
je prišel v Idrijo, kot pravi o lu-
dje, tako, da bi lahko spravil vse
svoje imetje v culico iz žepne ru-
te. Ko je odhajal iz Idrije, se-
veda nekaznovan za razne sle-
parije, so mu vozili s kamijoni
dragoceno pohištvo in drugo.

Tako sem v neka; pogledih o-
pisal ves naš položaj, iz katerega
ne vidimo izhoda. Kakor zgle-
da nas bo letos pritisnila še su-
ša, tako, da ne bomo imeli niti
najnujnejšega za v lonec."

Smrt naših rojakov

Pred dobrim mesecem je umrl
v Sarajevu naš rojak Stanko
Furlan, star 25 let, doma iz Na-
brežine. Pobegnil je od doma v
Jugoslavijo pred petimi leti ter
se nastanil za kratek čas v Za-
grebu. Po dolgem iskanju zaslu-
ka ga je prinesla pot v Francijo,
kjer se je celo hotel vpisati v
tujsko legijo. Kmalu nato pa je
odstopil od te namere in se vr-
nil v Jugoslavijo. Nekaj časa je
bil zaposlen v tovarni sladkorja
v Belem Monastirju, nakar so ga
radi boleznih poslali v Osijek v
bolnico. Obolal je za jetiko, toda
radi pičilih sredstev je moral iz
bolnice, nakar je šel v Sarajevo,
kjer je umrl.

Prosek, 13. maja 1934. V so-
boto 12. maja je nenadoma pre-
minula v splošni bolnici v Trstu
na posledicah operacije na slepi-
ču gđ. Mira Puntar v starosti
28 let. Pokojna je bila hči do-
bro znanega gostilničarja in tr-
govca na Proseku Rudolfa Pun-
tarja.

Smrtonosni pik čebele

Strup, ki lajša revmatične
bolečine

Da bi čebelni pik povzročil
smrt, je pač zelo redek primer,
vsekako pa je mogoče, kakor nam
kaže zgodba nekega 40 letnega
delavca, ki ga je te dni v Nem-
čiji pri delu picila drugače ne-
določna žuželka. Picila ga je v
vrat, in sicer samo v kožo; po
piku se ni na zunaj pojavila niti
najmanjša oteklina.

Zelo je ranjencu takoj izdri-
g drug delavec. A čez nekoliko mi-
nut je začel ranjenec tožiti, da
ne more dihati, nato je izgubil
zavest in po 20 minutah je iz-
dihnil. Zdravniška preiskava je
ugotovila akutno oteklino ob po-
žiralniku in sapniku. Seveda ni
izključeno, da je bil mož še na
poseben način občutljiv za če-
belni strup.

V nasprotju s pikajočimi mu-
hami in komarji, ki pičijo člo-
veka naravnost v žilo, da se na-
pijejo njegove krvi, pičijo čebele
običajno samo v kakšno mišico.
Žela ne uporabljajo za sesanje
krvi, temveč le kot napadalno
in obrambno orodje. Po piku se
često pojavijo močna vnetja, ki
pa ostanejo k sreči večinoma lo-
kalizirana. Le če je zadel pik
kakšno večjo žilo, da je prišel
strup neposredno v kri, pride do
zastupitve, ki utegne končati
celo s smrtjo. Pri tem ima svojo
vlogo tudi posebna občutljivost
za čebelni strup.

Ce te čebela piči, je najprej
nujno potrebno, da si želo izde-
reš iz rane. Salmiak lajša bole-
čino in ustavlja nadaljnje učin-
kovanje strupa. Pri hujših vne-
tjih pomagajo obkladki z ote-
no kisló gline. Zgočo bolečino
lajšajo obveze z borovim vazeli-
nom. Če se oteklina razširja,
je treba ranjeno mesto držati v
popolni negibnosti. Seveda je
treba v takšnem primeru pozvati
zdravnika. Posebno nevarni so
piki v usta.

Čebelni strup utegne kdaj po-
vzročiti veliko škodo, a po dru-
gi strani ga moderna medicina
uporablja tudi človeku v prid.
Že l. 1888 je zdravnik dr. Filip
Terč v Mariboru objavil razpra-
vo, ki je zbudila v zdravniških
krogih ogromno zanimanje, ker
je soroden rastlinskim strupom
in učinkuje podobno kakor kačji
in škorpionov strup. Sam na sebi
je bakterijski prost sekret, tako da
je prenos kužnih bolezni s če-
belnim pikom nemogoč. V krvi
razkrajša rdeča krvna telesa in
vodi včasih do velikega padca
krvnega pritiska. Čebelarji pri-
dobe, kakor znano, sčasoma ne-
ko imunizeto zoper čebelni strup.

RIBE VIDIJO BREZ OČI

Vsaka riba lahko plava v naj-
temnejši noči proti toku, ne da
bi se pri tem zadel v kakšno
skalo, pečeno sipino, drevesno
deblo ali drugo ribo. Šele pred
nedavnim so odkrili organ, ki ji
pri tem pomaga. Posebno razlo-
čno ga je videti pri ribah iz dru-
žine lososov, a tudi pri mnogih
drugih vrstah. Ob obeh straneh
ribjega telesa teče žlebič, nad ka-
terim je s tekočino napolnjen
rezervoar. Od tega vodijo žilci
do možganov. Ti žilci prenašajo
vtise najmanjših sprememb tla-
ka v okolišni vodi. Ta tlak se
spreminja, kakor vsi vemo, z
različno globino in če se vodi zo-
perstavi kakšna ovira. Reakcija
ribe na svarilni znak, ki ga pre-
našajo žilci v spremenjenih
tlačnih prilikah, se izvrši po-
vsem avtomatično, kar je razum-
ljivo, kajti če bi sledila šele po
kakšnem miselnem procesu, bi
bila toliko počasna, da bi se žival
neprestano zadevala v ovire. Da
vidijo ribe tudi v motni vodi, pa
razlagajo tako, da so njih oči do-
jemljive tudi za svetlobne žarke,
ki jih človeške oči ne vidijo. V
tem je nekaj podobnega kakor
fotografiranje s pomočjo infra-
rdečih žarkov v megli.

MLEKO PROTI MALOKRV-
NOSTI?

Nepoučeni ljudje menijo, da
je mleko najboljši pripomoček
zoper malokrvnost otrok. To pa
ni res, kajti tem otrokom manj-
ka pred vsem železa, mleko pa
ga vsebuje zelo malo.

V pepelu mleka so ugotovili
0.53% železa, v ovensem zdro-
bu 0.67, v krompirju 1.18, v ja-
bolkih 1.40, v želuđu 1.65, v rže-
ni moki in čespljah 2.54, v špi-
nači 3.35, v glavni solati 5.89
in v čaju 9.29% železa. Po teh
številkah je mogoče posebno v
poletni dobi sestaviti brez pose-
bnih stroškov primerno hrano za
otroke, ki jim bo dajala dovolj
železa. V splošnem čutijo malo-
krvni otroci tudi izrazit odpor
proti mleku. Posebno priporoč-
ljiva so jetra, ki jih otrokom
v raznih oblikah lahko dajemo
vsak dan.

Odmevi Darrowovega po-
ročila še bučijo

W. O. Thompson, član odbora,
odgovarja kritikom. Unijski
voditelji so v zmoti, pravi

Washington, D. C. — (FP) —
Med tem ko Darrowov odbor
pripravlja drugo poročilo o de-
lovanju NRA, odmevi na prvo
poročilo še vedno grme. Kriti-
kom, predvsem članom delav-
skega svetovnega odbora
NRA, ki so entuziastično podpr-
li Johnsona in Richberga, je od-
govoril Darrowov kolega Willi-
am O. Thompson, o katerem se
ne more reči, da ni naklonjen
delavstvu.

V svojem odgovoru on kriti-
zira delavske voditelje, ker so
potegnili črto med interesi ma-
lega biznisa in delavstvom in sto-
pili na stran monopolističnih
tendenc "novega deala". "Po-
vsem jasno je, da so interesi ma-
lega biznisa na strani delavcev
in farmerjev v skupnem boju
proti monopolističnemu kapita-
lu", pravi Thompson.

V teoriji je to res jasno, ker
velebiznis je enako opresiven na-
pram delavstvu in farmerjem
kot malemu biznisu. V praksi se
navadno dogaja nekoliko druga-
če. V večnem konfliktu za čim
večji delež sadov dela je majhen
biznis prav tak "glodalec" ko ve-
lebiznis. Unijski voditelji pravi-
jo, da še večji. Za to svojo trdi-
tev navajajo razpas znojnih
razmer posebno v malih podje-
tjih in kažejo hvalečnost NRA
za večje ali manjše izboljšanje
tega izkoriščanja. To da je bilo
storjeno z minimalnimi plačami,
ki veljajo za veliki in mali biz-
nis, in prav tako maksimalni de-
lovnik.

Thompson pravi, da se Dar-
rowovo poročilo ni skušalo temu
izogniti. V dodatnem poročilu,
katerega sta podpisala on in
Darrow, zreta v obraz funda-
mentalnemu vprašanju in kon-
tradikcijam kapitalističnega si-
stema. Vsled tega realizma sta
prišla do zaključka, da je edini
izhod iz kaosa in edini pogoj za
dosego splošnega blagostanja v
socializiranju produktivskih in
distribucijskih sredstev.

Fundamentalnim vpraša-
nje m, okrog katerih se suče
poročilo Darrowovega odbora,
pa "ne zrejo v obraz člani delav-
skega svetovnega odbora".
Njih stališče—pridruženje John-
sonu in Richbergu—je le "ma-
ska, za katero skušajo pokriti
zla NRA, ki jih je odkrilo po-
ročilo Darrowovega odbora".

On tudi zanika trditve delav-
skega svetovnega odbora, da
jim Darrowov odbor ni hotel da-
ti prilik do zaslišanja. "Kadar
je bilo na dnevnem redu delavsko
vprašanje, so bili člani delavske-
ga svetovnega odbora vedno obve-
ščeni in so tudi imeli vso
priliko za izpraševanje zaslišan-
cev". V več slučajih se je to tu-
di zgodilo.

Plača bo najbrže še letela kot
rezultat delovanja Darrowovega
odbora, čeprav je njegova usoda
že znana—v bližnjih dneh bo raz-
puščen. V svojem poročilu le od-
kriva kontradikcije kapitalisti-
nega gospodarstva in se kot sku-
pina joka nad usodo malega
biznisa ter nad usodo konzumen-
tov, katerih striženje je pod
NRA še bogatejše za velebiznis.

Darrow in Thompson tudi raz-
zumeta kapitalistične kontradik-

cije in monopolistično
nost velebiznisa, kateri
NRA udahnila novo
Remeduro proti temu
socializaciji, valed česar
žvazni kritiki nazivali
za osivelega starca, ki ni
govoren za svoje benedi-
skušajo ubiti poročilo
odbora in predvsem pa
poročilo.

Stališče unijskih vod-
članov delavskega svet-
odbora NRA — Green
Hillman in Berry — je
neteljivo. Upoštevajoč
ljensko opredelbo, je
bramba NRA in kriti-
la Darrowovega odbora
logična. Razen Hillma-
stali trije verujejo v fu-
talne principe kapitaliz-
povedujejo svojo vero-
družabni red. Valed to-
gično, da ga zagovarja
tem slučaju. O Hillma-
sedniku Amalgamated
Workers unije, se pa la-
da je poročen z NRA in
verovan v "new deal",
ga je tudi logično, da
varja.

Sinclair Oil Com-
znala unijo

Kolektivna pogodba je
proti stavkam. Green
je glasniki "nove ere-
striji

Washington. — (FP)
clair Oil Co. je prva ol-
ba, ki je te dni priznal
rodpo unijo oljnih, pl-
refinarijskih delavcev.
no pogodbo sta podpis-
nijo William Green od
delavske federacije in
gnat Harry F. Sinclair
bo.

Pogodbo sta pozdrav-
rak, "ki prinaša novo
nosajih med delodajal-
lavcem". Ta skrivnost
v klavzuli, ki prepoved-
ke, dokler traja pogod-
junija, 1935. Vse dif-
plači ali delovnih pogo-
re ne morejo izravnati
tji in zastopniki unije,
ševala Green in Sinclai-
čaju, da bi se pa tudi
mogla zediniti, potem
pa "drugo mašinerijo"
no izravnavo zadeve.

Pogodba določa tudi
off"—odtegotanje unijs-
sesmenta od plače. To
rečno željo posameznika.
Pogodba pokriva il-
lavcev. Vse druge več-
družbe imajo "odnos-
svojimi kompanijskimi
Klavzula glede stavk
Slično določbo ima tudi
ska pogodba ter železni-
naje. Rudarska pogod-
dali in določa dolar
vsak dan "nepostavne"

Prestiž plavega or-
varnosti

Določba, da znak plav-
lahko nosijo kazni-
ki, izzvala protest

Washington, D. C.
Prestiž znaka plavega
izginil, ako ga bodo no-
nilniški izdelki, je bilo
mnenje unijskih voditel-
skih klubov in tovarna-
so te dni nastopili na za-
pred odborom NRA. Na
določbe, ki govori o po-
peticiji in katero vključi
vlinik za oblačilno in-
sme tudi blago, ki je
v jetnišnicah, nositi zna-
ga orla.

Sidney Hillman od
unije, Frank Morrison
riške delavske federac-
stopnice ženskih klubov
varnarji so na zaslišanju
protestirali proti temu, da
kazniški izdelki sme-
znak plavega orla.

C. L. Stebbins je bil
med zagovornikov, ki so
mentirali, da je tudi
ozračje primerno za zna-
ga orla. Svaril je proti-
ju dela jetnikom in iz-
bi nastala velika social-
nost, ako bi bila jetnikom
govori državi odvzeta pr-
dela. Stebbins je za za-
zastopal "državne" in-
Michigana.

AGITIRAJTE ZA PR

Iz stavke v Toledu: milica je streljala v delavsko množico in 27-letni Frank Hubay je oble-
žal mrtev na ulici.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Šahovski vele mojster, dr. saj je bil eden izmed o- ... v svetovnem prven- ... sedli prva mesta. Na raz- ... turirjih zadnja leta pa do- ... poraze, ali remizira ali pa ... Pred kratkim se je vr- ... šahovski turnir v Budimpe- ... ki se je zaključil o binko- ... iz Jugoslavije se ga je u- ... dr. Milan Vidmar, "naš ...", kakor mu pravijo. U- ... se ga je še drug Slo- ... pa se ga je še drug Slo- ... mladji mojster Pirc, ki se ... zadnjih nekaj letih povzpel ... odlične šahiste, ki mu celo ... Vidmar priznava ve- ... bodnost. Izkazalo se je to ... Budimpešti. Nastopali so ... evropsko, pa tudi svetovno ... šahisti. Pa je naš Pirc za- ... drugo mesto ter dobil lepo ... do, dr. Vidmar pa je prišel ... mesto ter ostal brez na- ... to, kaj pravite, kdo ... v tega Vidmarjevega pad- ... Smrad uradnikov in delav- ... Vidmar ureja namreč ša- ... rubriko ljubljanskega ... in tu je 19. maja obja- ... šahovskega turnirja, kjer pravi, ... tem turnirju izkušeni moj- ... ljubljano in da je tega kri- ... Turnir se vrši v pred- ... je, to se vpliva na izkušene ... In potem pravi dobese- ... "Okolica vpliva. Celotno ... prijetni okolici človek ne i- ... soletom. V dvorani, ki je ... pred par minutami še obed- ... stotin uradnikov in delav- ... ah ne diši ... Torej pred- ... je, to je eno, in drugo: dvo- ... kjer so malo poprej jedli ... in delavci. Zaradi tega ... ljubljano izgubil mnogo partij ... prišel na osmo mesto. Kaj ... bi v tisti dvorani bilo ma- ... prej mnogo visokih, odlič- ... debelih ljudi? Bi "vele- ... tri", katerih nekateri so ze- ... rogi, partije dobivali?

Prvi Amerikanci. — Okrožno ... v Novem mestu je — naj- ... na prošnjo sorodnikov po- ... nancev — uvedlo postopanje, ... polglasne za mrtve nasled- ... njoljski izseljenci. Franci- ... rtalič iz Grobelj, Anton ... iz Vrhpolja, Ivan Ep- ... iz Poloma, Janez Tročinar ... Vrhpolja in dimnikarski ... Ivan Kraker iz Občice, ... se vsi izselili v Ameriko in ... njih že dolgo let nobenega ... Vsa, kdor bi kaj vedel o ... Judeh, naj javi to novome- ... su sodišču, sicer bodo vsi ... novani v nekaj mesecih pro- ... mi uradno za mrtve.

Samomor poštarja. — V No- ... belih pri Kočevju se je te ... ustrelil poštar Anton Curl. ... je bil živčno bolan že dalj ... Nekaj dni pred samomo- ... je bila revizija na pošti, ... so ugotovili red v denar- ... prometu, očitali pa so mu, ... se poslovanje površno in ne- Potem se je sprl še doma ... in najbrže v tej živčni ... trdnosti segel po revolver- ... se ustrelil. Zadnja tri le- ... bil tudi župan.

Net požar na Dravskem polju. ... V Škalah je v noči na 19. ... nastal ogenj v parni po- ... ka Franca Mihelaka v Ši- Požar so opazili domači ... ko je bilo že vse gospodar- ... poljske v plamenih. Hlev s ... žnjico in parno je pogorel do ... pogorela pa je tudi ostreže ... vnanjske hiše in leseni svi- ... soseda Pernata. Gasilci iz ... in Cirkova so preprečili ... irjenje požara, na ostala so- ... sta poslopja.

Zasidil si je nož v srce ... Ljubljani je dne 23. maja ... bilne izvršil strašen samo- ... mezar in gostilničar France Poročil je gostilničarko ... koga doma", majhne go- ... na Poljanski cesti. Bil pa ... bilne čase naveličan življe- ... in lena je že prodajala go- ... na, da bi se z možem prese- ... drugan. Prodati inventar pa ... to težko, zato je bil Tršan ... žil slabe volje.

23. maja popoldne pa je ... izvršil samomor. Dopol- ... je bil v klavirno po mesar- Potem je poplaval v neki ... , ko pa se je vrnil do- ... in je žena odšla po oprav- Je nabruvil nož, legel Požar se si zasidil nož na- ... v srce tako globoko, da ... je popolnoma prerezal. Ko

upa puščati otroka še drugim kakor v šolo. Poleg tega pa mora fant pomagati v obrtu. Učitelj se s tem zagovorom ni zadovoljil in je zagrozil učencu, da bo, če ne pregovori očeta "čutil hude posledice". Ko mu je potem učenec prinesel zanikajoč odgovor, ga je učitelj v navalu jeze divje udaril z roko po licu, da se je dvanajstletnemu dečku ušla kri iz nosa in da ga je še nekaj dni po tem občutno bolela glava. Oče se je proti takemu divjaškemu postopanju pritožil. Toda učitelj je bil za svojo "vestnost" še pohvaljen, dočim so očeta, pod grožnjo, da sina izključijo iz šole, prisilili, da je vpisal sina v "balilo".

Štirje slovenski delavci aretirani v trški ladjedelnici ... Tržič, 10. maja. — Kakor nam javljajo so pred tremi dnevi aretirali štiri slovenske delavce, doma iz okoliških vasi, ki so bili zaposleni v trški ladjedelnici. Osumljeni so protifašistične propagande!

KDOR NI FAŠIST ZGUBI DELO! ... Štirje trgovski pomočniki vrženi na cesto ... Gorica, 10. maja 1934. — V neki goriški veletrgovini na Corso Vittorio Emanuele III. so bili nameščeni štiri slovenski trgovski pomočniki, ki so bili sprejeti v službo takrat, ko je bila trgovina še v rokah slovenskega gospodarja. Radi neprestanih šikan s strani fašističnih oblasti in slabega prometa je moral prvotni gospodar prepustiti trgovino drugemu. Ta pa je velik fašist in zagrižen nasprotnik Slovencev. Prvo kar je zahteval od svojih pomočnikov, je bilo, da se morajo vpisati v fašijo. Ubogi slovenski fantje so morali to, ako niso hoteli ostati na cesti, tudi storiti. Čez teden dni potem, je kljub temu vse štiri odpustil, češ, da tako neznanljivih elementov, kot so Slovenci, ne more trpeti v svoji trgovini. Poleg vsega tega jim še, kljub vestnemu in pridnemu delu, ni hotel izdati dobrega aprila.

Visoka globa radi slovenske pesmi ... Dutovlje, maja 1934. — Na dan sv. Blaža je imela "mladinska fašistična organizacija "balila" v gostilni pri Tavčarju veselico s plesom. Ko so zvečer prišli v gostilno tudi nekateri fantje — domačini niso smeli plesati, niti prisostvovati prireditvi. Italijani so jim enostavno pokazali vrata. Fantje so nato odšli v drugo gostilno, in sicer k Zvabu, kjer so med razgovorom tudi prepevali, seveda slovenske pesmi. Toda kmalu so prišli v gostilno karabinerji in aretirali te le fante: Gomizelja Franca, Zlobca Alojzija in Stanislava, doma iz Kranje vasi, Zego Filipa in še enega fanta doma iz Tomaja. Fante so odvedli v karabinerske zapore, kjer so bili zaslišani, pretepani in končno, ker jim niso mogli dokazati nikakršnega protizakonskega dejanja, izpuščeni. Čez nekaj dni pa so vsi omenjeni fantje dobili tako zvano "contravenezione", in sicer Gomizelj Franc 220 lir, Zlobec Alojz in Stanislav po 150 lir, Zego Filip pa kar 500 lir. Kako so utemeljili te globne in pretirano visoke kazni ni znano, če so utemeljitev v plačilnem nalogu sploh navedli.

Svet pred 200 milijoni leti

Preprost človek si dandanes težko zamišlja, kakšen je bil začetek življenja na naši zemlji. Iz Sv. pisma vemo, da sta prišla Adam in Eva na zemljo šele potem, ko so bile na njej že rastline in živali, kako in kdaj se je to življenje začelo, tega niti učenjaki doslej še niso mogli natančno dognati. Gotovo je, in v tem se strinjajo vsi životoslovci, da je naša zemlja stara več sto milijonov let in da so se prvi znaki življenja pokazali veliko pred prvim bitjem, ki je imelo človeško podobo. O tem sicer ni zanesljivih in popolnoma verjetnih dokazov, toda mnogi sledovi, ki so jih našli v zemlji in v duplinah in jamah, pričajo o marsičem, kar se je godilo na zemlji pred davnimi davnimi vekovi. Zemljelsovci so najprej na osnovi raznih zemeljskih plasti proučili oblikovanje zemlje in določili njena razdobja, a životoslovci in drugi učenjaki so proučili postanek in razvoj življenja v teh razdobjih. Po mišlih znamenitega zgodovinarja Wellsa je sestavljena naša zemlja iz velikega števila plasti, kamenitih skladov, na katerih so zapisani prvi zgodovinski podatki v obliki okamenin in sledov nekdanjega življenja. Po dolgem proučevanju teh okamenin in znakov na njih so učenjaki polagoma odgonetali njih pomen in sestavljali zgodovino o prvih začetkih življenja. Ta velikega knjiga je zaradi perturbacij, potresov in viharjev vsa razmetana in nejasna in je podobna listom nevezane knjige, ki jo je zgrabil veter in raznesel na vse strani. Če pozorno spremljamo vse tisto, kar so mogli učenjaki prečitati s teh listov in zbrati, si lahko ustvarimo sliko življenja v njegovem prvem začetku.

Po ostankih okamenin v pečinah in mnogih rudokopih lahko sklepamo, da na zemlji dolgo, cele veke in veke, ni bilo nobenega življenja. Pečine iz azojске in arhiozojске dobe naše zemlje ne kažejo nobenih znakov, ki bi mogli v nas vzbuditi vero, da je bilo tedaj na zemlji kaj življenja. Zemlja je bila takrat še v večnem preobrazovanju. Toda na teh pečinah iz brezživljenjske dobe naše zemlje so nakopičene druge, na katerih so že prvi sledovi življenja. Na proterozojskih pečinah se poznajo sledovi neke rastline, podobne algam, in nekih mehkužcev. Šele paleozojska doba kaže veliko več sledov o življenju. Ali niti tedaj še ni bilo oblikovanih živali in rastlin. V najbolj zgodnji paleozojski dobi, in to je bilo zopet po dolgih vekih, ni bilo na kopnem nobenih bitij, ampak samo v vodi, kjer je mrgolelo vse polno čudnih stvorov, podobnih škorpiljonom in neki vrsti školjk. Zemlja je bila takrat čisto gola, na kopnem ni bilo nobenega življenja. Izza te dobe prvega življenja v vodi nas loči vrsta številnih vekov, v katerih se je polagoma oblikovalo življenje in puščalo sledove na tako imenovanih sedimentarnih skladih. Ti skladi razodevajo dve razdobji življenja. Mezozojski skladi kažejo drugi veliki del življenja, na njih se že lahko zasledijo okamenine velikanskih plazilcev. Ti skladi izvirajo iz dobe, ki je trajala sto milijonov let. Nad njimi so kenozojski skladi, ki so tretji veliki del življenjske zgodovine. Na njih se poznajo sledovi življenja iz poslednje dolge vrste vekov.

Kakšno je le bilo življenje v mezozojski dobi paleozojske periode? Dasi nas loči od te dobe dve sto milijonov let, vendar se z gotovostjo lahko reče, da je bila to doba plazilcev, velikanskih plazilcev in rastlin, ki so se v marsičem razlikovale od sedanjih naših. Toda vse to življenje je bilo še osredotočeno okoli vode. Niti živali niti rastline niso mogle predaleč na kopno, ker je bilo njih življenje popolnoma odvisno od vode. Prvi plazilec iz te dobe so bila bitja z velikanskimi trebuh, a zelo šibkimi nogami, in so bili v marsičem podobni dvoživkam. V poznejšem mezozoiku so se ti plazilci okrepili in jeli gibati po kopnem, nekateri izmed njih so hodili po repu in zadnjih nogah, zaradi česar so jim prednje noge tudi okrnele. Takratne, klimatične razmere, borba za hrano in atmosferske izpremembe so na te živali tako dejstvovali, da so večkrat dosegle neverjetno velik obseg in obliko. Veliko teh plazilcev je bilo podobnih divjim zverinam. Ta vrsta plazilcev se imenuje teriomorfama. Druga vrsta plazilcev iz te dobe je bila slična krokodilom in kornjačam, to so plesiosauri in ihtiosauroi, ki so se sčasoma zopet vrnili v vodo. Mesosauri so zanimiva vrsta mezozojskih plazilcev, ki precej spominja na pliskavce. To so velikanski morski kuščarji, ki so prilezli včas tudi na obalo. Razen teh plazilcev so bile tudi še druge vrste, ki so imele velikanski obseg. Takšni so bili dimetrodoni s pahljačastimi ščiti na plečih, ki so bili prave morske pošasti. Največja in najrazličnejša skupina pa so bili dinosauri, katerih po velikosti ni prekašala nobena suhozemna žival. Največji dinosauri so bili rastlinožereci in travožereci. Žrli so grmovje in praproti ali pa so se vzpenjali na zadnje noge in obžirali vrhove dreves. Med dinosauroi so bile vrste, ki so bile dolge po več kot 25 m. Gigantosaur, ki so ga bili izkopali leta 1912 na afriški obali, je bil dolg celo 30 metrov. Vse te živali so imele noge, je pa malo verjetno, da so se mogle s svojimi velikanskimi trupli premikati po kopnem, ampak so prejkone bredle po močvirjih in blatu. Med plazilce iz te dobe sta spadala tudi strašni triceratops, ki je imel na glavi tri rogove, in pa grozni tiranosaur, pravo naravno čudo. In še veliko drugih. V tej mezozojski dobi gigantovskih plazilcev je živel nestvor, tudi plazilec, ki ga je priroda obdarila z opno, razpeto med boki in prednjimi nogami. To so bili pterodaktili, nekakšna mešanica velikega kuščarja in netopirja. Pterodaktili so se vzpenjali tudi po zraku, in spominjajo zato na zmaja iz bajk. Razen teh so živala tudi bitja, podobna pticam, a to so bili še plazilci. Luskinje teh plazilcev so se cepile in dobivale polagoma obliko perja. Arheopteriks je prva ptica, ki je imela podolgovrat rep, obrasel s perjem.

Po tej dobi plazilcev je nastopila na zemlji velika izprememba. Dinosauroi so nenadoma izginili, čez nekaj časa pa so se pojavile druge živali: sesalci. To je kenozojska epoha, ko se je prav za prav šele začelo razvijati življenje na zemlji, življenje, ki se po svoji vnanji obliki prav malo ali pa nič ne razlikuje od dandanašnjega.

V tem času je dobila zemlja v marsičem sedanjo podobo. Iz kenozoika n. pr. izvira mnogo planin, kakor Alpe, Himalaja in še druge. Takrat se je jela tudi flora močno razvijati. Velikanski kompleksni zemlje, nekje gove jase, so se tedaj obrasli s travo, ki je bila za večji del živalskega sveta velikega pomena. Tako je začelo rasti tudi različno drevje in rastlinje, katerih sadeži so bili hrana živalim. Ti novi pogoji za življenje so ustvarjali tudi nove močovitosti v razvoju raznih vrst. Po prvih vretenčarjih plazilcih, ki so živel v veliko toplejši dobi in niso imeli ne krzna ne perja, so se pojavile čisto nove vrste živali:

vretenčarji sesalci. Med sesalci prvega razdobja kenozoika, v tako imenovanem oceanu, so našli okamenine prednika konj, žirafa, malih kamel, jelenov, svinj in nekaterih mesožrcev. Za njimi se pojavljajo zopet velikanske živali unitateri in titanoteri, ki so imeli že vidne znake možganov, toda prav neznatnih v primeri s telesom. V tem času se pojavljajo že tudi razne vrste opic in nekih bitij, podobnih človeku. Ali to je bil še samo živalski svet, ki je kraljeval na zemlji. Zaradi atmosferskih prilik in vedno hujše zime so se jele živali razhajati na razne kraje in dobivati oblike, ki so ustrezale podnebjju, kjer so največ bivalje. Vse do kakšnih 250 tisoč let nazaj ni na zemlji nobenega sledu o človeku. Šele tedaj se je, kakor vse kaže, oblikovalo bitje, ki je prej spominjalo na človeka, ki pa še ni bilo človek. Pokrlo človeka sega, sodeč po raznih bolj ali manj zanesljivih znakov, kakšnih 50 tisoč let nazaj. Pomislite samo, koliko je že 50 tisoč let, a na zemlji je bilo življenje pred 200 milijoni leti! Ali je to mogoče? Ali je to res? Velikanska knjiga zemeljskih kamenitih listov še ni prečitana, ljudje so jo pričeli čitati šele v minulem stoletju.

Johnson odredil znižanje plač rudarjem ... Prizadeti so rudarji v Missouriju, Kansasu, Arkansasu in Oklahomi ... Washington. — (FP) — General Hugh S. Johnson, direktor NRA, je zopet dvignil svojo čarobno palico in udaril po "visokih" plačah rudarjev v jugozapadnih državah. Z odlokom je modificiral pravilnik, ki je stopil v veljavo zadnjega aprila. Johnsonova odredba da — "zvišanje kupne sile" — se tiče rudarjev v Missouriju, Kansasu, Arkansasu in Oklahomi, kjer je bila plača že prej okrog 18% nižja ko v centralnih in vzhodnih državah. Johnson jo je zdaj še bolj znižal.

Nova lestvica za vse izvežbane rudarje v omenjenih državah znaša \$4 na dan, prej je bila \$4.35, za navadne delavce zunaj premogovnikov je pa \$3.53, prej je bila \$3.75. (Počasni jim bodo vse odgrizli.) Prizadeji rudarji — stvar se tiče tudi rudarjev v drugih državah — lahko Johnsona ozmerja s "čizlerjem", ampak jim to ne bo pomagalo. In upreti se jim je tudi bolj težko, ker bi pri tem ne imeli podpore Lewisa, ki je privolil v to redukcijo.

Strojvodje za Lundeenov predlog ... Kansas City. — Dvesto zastopnikov bratovščine lokomotivnih strojvodij se je na pokrajinski konferenci 150 krajevnih unij izreklo za brezposelnostno zavarovanje kakor ga določa osnutek minnesotskega kongresnika Lundeena. Delegatje so zastopali nad 7500 strojvodij v Minnesoti, Iowi, Missouriju, Kansasu, Nebraska, Montani, Oklahomi, Texasu in Wisconsinu.

JAJČJA LUPINA ... Pred zdrobljivostjo jaje ima ljudje običajno največji respekt in ravna jo s njimi kolikor se da obzirno in previdno. A ta respekt je v bistvu krivičen, kajti jajčna lupina je v primeri s svojo tankostjo pravi čudež trdnosti. Jajce prenese dosti, če ga ne mečeš naravnost v steno.

V znanstvenem laboratoriju so jajce izpihnili in prazno lupino, ki so jo postavili pokonci, so obtežili. Držala se je kaj krepko, ker se je zdrobila šele pri obtežbi 36 do 38 funtov! Tudi proti pritisku od znotraj je jajčna lupina izredno odporna. Pri tem eksperimentu so uvedli v prazno lupino skozi majhno luknjo gumijast balon. Napolnili so ga od zunaj z vodo in stopnjevali pritisk čedalje bolj. Lupina je vzdržala pritisk do pet funtov na kvadratni centimeter. Proti zunanemu vodnemu pritisku je bila še odpornjša. Zdrobila se je šele pri pritisku 30 do 37 atmosfer.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih citate vsak dan?

Clarence Darrow (na desni) in senator Nye. Darrow je razkazil reakcionarje in "radikalce" v Rooseveltovem taboru s svojo kritiko NRA.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

— Ljuba hčerka, je dejala gospa, opravi svojo dolžnost.

Gregoirejevi so Ceciliji naložili, da je dajala vbogajme. To jim je narekoval njihov pojem o dobri vzgoji. Človek mora biti usmiljen, in sami so rekli, da je njihova hiša Bogu dopadljiva hiša. Sicer so si domišljali, da delijo miloščino po preudarku, a bili so v večnem strahu, da jih ne bi ljudje varali ali pa da ne bi podpirali greha. Zato niso nikdar dajali denarja. Nikdar! Niti deset soujev niti dva souja, saj jih zapije. Dajali so torej zmerom miloščino v blagu, zlasti v toplih oblekah, ki so jih pozimi delili domačim otrokom.

— Oh! revčka! je vzklila Cecilija, kako sta blede od te hoje po mrazu! ... Honorina, pojdi no po tisti zavitek, v omari je.

Tudi služkinji sta gledali siromake s sočutjem in z nekakšno nestrpnostjo kot dekleti, ki se jima ni bilo treba brigati za kruh. Ko je hišna odšla, se je kuharica spozabila ter postavila ostale kolačke na mizo in obstala s povešenimi rokami.

— Kakor nalašč imam še dve volneni obleki in nekaj robcev, je nadaljevala Cecilija. ... Boste videli, kako jima bo lepo toplo, revčkoma!

Zdaj je Maheujka spet našla besede in začela:

— Hvala lepa, gospodična. ... Vi ste tako dobri ...

Solze so ji stopile v oči, že je mislila, da bo gotovo dobila sto soujev, skrbelo jo je le še, kako naj zanje zaprosi, če bi jih sami ne dali. Hišna se ni vrnila in za trenotek je nastala mučna tišina. Iz za materinega krila so sijale velike oči malčkov in strmele v kolačke.

— Kaj imate samo ta dva? je vprašala gospa Gregoirejeva, da bi prekinila molk.

— O, gospa! sedem jih imam.

Gospod Gregoire, ki se je bil lotil spet svojega časnika, je skočil ogorčen kvišku.

— Sedem otrok, toda čemu, za božjo voljo?

— To je nespametno, je zamrmrala stara gospa.

Maheujka je neodločno zamahnila v opravilo. Kaj hočete? Saj človek ni imel namena, prišlo je kar samo po sebi. A potem, ko dorašajo, služijo in pomagajo družini. Tako bi pri njih že vse nekako šlo, ko bi ne bilo deda, ki so mu že vsi udje otrdili, in ko bi od vseh otrok ne bili le trije — dva fanta in starejša dekle — toliko stari, da bi mogli delati v jami. Hočeš nočeš, treba je pač hraniti tudi male, ki nič ne zaslužijo.

— Vi torej že dolgo časa delate v rudnikih? je vprašala gospa Gregoirejeva.

Nem smehljaj je razjasnil Maheujkin blede obraz.

— O, da, da! ... Jaz sem hodila do dvajsetega leta v jamo. Ko sem drugič rodila, mi je rekel zdravnik, da ne bi prišla nikoli več ven, ker se je zdelo, da bi si preveč pokvarila kosti. Sicer pa je bilo to prav takrat, ko sem se močila, in je bilo doma dovolj dela. ... Z mozeve strani, vidite, pa delajo v jami že celo večnost. To sega nazaj še do pradedovega očeta, kaj vem, kako daleč, prav do začetka, ko so v Requillartu prvič zapeli krampi.

Gospod Gregoire se je zamislil ter motril to žensko in ta dva usmiljena vredna otroka z njunim voščenim mesom, z njunimi brezbarvnimi lasmi, izrojena in zaostala, razjedena od malokrvnosti in kačoča žalostno grdoto do smrti izstradanih ljudi. Iznova je nastala tišina, čulo se je le, kako gori premog in kako se razvija iz njega plin. V vlažni sobi se je čutilo tisto zatohlo ozračje blagostanja, v katerem dremlejo srečni meščanski domovi.

Schalom Asch - Cv. Kristan:

Židovska gladovna demonstracija

Znani židovski pisatelj Schalom Asch je napisal trilogijo "Pred potopom", od katere so izšle tri knjige: Petrograd, Varšava, Moskva. Vsaka teh knjig tvori samostojno delo, vse celoto. V nemškem jeziku je delo izdala založba Paul Schöner in Berlin. Tudi to Aschevo delo je zgorelo na hitlerjevskih grmadah. Asch je nastopil tudi na kongresu PEN-klubov v Dubrovniku.

Ni več ni mogoče ugotoviti, kdo je bil v mrzlih proletarskih stanovanjih razširil govorico, da pojdejo na občno zahtevati premoga. Ta misel se je rodila pač v vseh hkrati, že zaradi tega, ker je židovska občina v Varšavi edino mesto, kamor se revščina v času pomanjkanja lahko obrne. Ko je prišla Rachel-Leje, spremljana od svojih sosedov, k uradnemu domu židovske občine na Grzybovski cesti, je dobila tam že cela krda brezposelnih in rokodelcev iz vseh delov mesta.

Vsa vrata so bila zaklenjena in zapahnjena, vsa okna ob pregrajah zaprta. Ne da bi dolgo razmišljala, je začela Rachel-Leje z obema pestema bobnati po nekaj zaprtih vratih:

"Premoga, premoga! Premoga hočemo!"

— Le kaj neki dela? je Cecilija nečakano vzklila. Melanija, stopi ji gor povedat, da je zavitek spodaj v levi omari.

Zdaj je pričel gospod Gregoire glasno razpredati misli, ki mu jih je navdahnil pogled na te sestradance.

— Hudo je na svetu, to je pač res; toda, ljuba moja, reči je pa tudi treba, da so delavci včasih nespametni. ... Namestu da bi rudarji kakor naši kmetje devali denar na stran, popivajo, se zadolžujejo in na koncu koncev niti toliko nimajo, da bi s čim prehranili svoje družine.

— Gospod ima prav, je resno odgovorila Maheujka. Ne hodijo zmerom po pravi poti. Saj venomer ponavljam tem malopridnežem, kadar se pritožujejo. ... Jaz sem še dobro zadela, moj mož ne pije. Nu, ob izrednih praznikih si že privoščim kak kozarček čez mero, in to je tudi vse. Reč je zanj bolj lepša, ker je pred njino poroko pil — naj mi ne zamerijo — kakor prase. ... In vendar, vidite, čeprav je pameten, ne pridemo nikamor. So dnevi, kakor na priliko danes, ko nam lahko pretaknete vse predale, pa ne boste našli niti belica.

Hotela je zaokreniti pogovor na tistih sto soujev in je govorila dalje z mehkim glasom; pripovedovala jim je o tistem nesrečnem dogodu, sprva plaho, potem pa vedno bolj sproščeno in vsiljivo. Odplačevali so ga redno na vsakih štirinajst dni. Nekega dne pa so s plačilom zaostali in bilo je konec, ni se in ni se dala stvar več popraviti. Luknja je bila večja in večja; možkim se je jelo delo upirati, ker niso zaslužili niti toliko, da bi prišli na čisto. Je vrag, če človek tiči do smrti v precepu! Sicer pa je treba vse razumeti: rudar mora imeti svoj vrček, da poplakne prah. Tako se ta reč začne, potem pa, ko se prične težave, ne pride več iz pivnice. In morda, ne da bi se hotela nad kom pritoževati, delavci res ne zaslužijo dovolj.

— Mislila sem, je rekla gospa Gregoirejeva, da vam daje družba tudi stanovanje in kurjavo.

Maheujka se je postrani ozrla na premog, ki je plamtel v kaminu.

— Da, da, dajo nam premoga, ne sicer najlepšega, ki pa kljub temu gori. ... Kar se tiče stanovanja, res, da ne stane več nego deset frankov na mesec: to se zdi, da ni nič, včasih pa jih je vendar tako težko plačati. ... Tako bi me danes mogli raztrgati na kosce, pa ne bi spravili iz mene dveh soujev. Kjer ni nič, pa ni nič.

Gospod in gospa sta se udobno stegovala ter molčala; to razlaganje bede ju je jelo polagoma dolgočasiti, bila sta že nejevoljna. Maheujka se je bala, da ju ni užalila, zato je pristavila mirno in pošteno, kot praktična žena:

— O, saj ne da bi se pritoževala! Razmere so take, treba jih je pač prenašati; zlasti pa še, ker je vse zaman, da bi jih mi spremenili. ... Najbolje je, kajne, milostni gospod in milostna gospa, da skušamo pač tam, kamor nas je postavil ljubi Bog, pošteno opravljati svoje delo.

Gospod Gregoire je živahno pritrdil.

— S takšnimi čustvi, ljuba moja, smo vzvišeni nad nesrečo.

Naposed sta Honorina in Melanija prinesli zavitek. Cecilija ga je razmotala in vzela ven dve obleki. Pridejala jima je še nekaj robcev, celo nogavice in rokavice. Vse to se bo čudovito podalo, hitela je in dala zaviti izbrano obleko služkinjama, kajti zdaj pa zdaj bo prišla učiteljica za klavir, ter je potiskala zato mater in otroka proti vratom.

(Dalje prihodnjik.)

Samo ta signal je bil potreben, že je zavpila vsa množica: "Premoga!" Sto rok je začelo točiti po židovih in vratih in okencih, ki so jih uradniki strahopetno zapustili. Noge so cepetale takt: "Dajte premoga! Premoga! Zmrznili bomo! Premoga!"

Klici in hrup so bili čedalje bolj glasni. Tu in tam je bilo razbito okence pri pregraji za uradnike. Širokoplečat žid, čigar hrbet je bil kakor zid, se je prihrinil skozi stisnjeno množino v osredje in zaklical: "Kar mene pustite k vratom!" Stopil je k zaprtim vratom, pred katerimi je stala Rachel-Leje, in se zagibal z vso besnostjo svojega ogromnega telesa proti durnicam. Chaim "Konj" je pomagal z nekaterimi mogočnimi brcami in prekaševalec Welwel s svojo ogromno šapo — vrata so popustila.

Notri so nesrečo najbrže pričakovali. Vse je izginilo, prostori so bili kakor izumrli. Samo eden izmed predstojnikov je imel toliko poguma, da se je pokazal med vdrtimi vrati; njegov obraz je razodeval besede: "Tu sem, vidite, jaz se vas nič ne bojim."

"Kje so ostali predstojniki?" je vprašala Rachel-Leje.

"Kaj hočete ostalim predstojnikom? Jaz bom govoril z vami. Sedite!" In predstojnik je pokazal na dva stola ob zeleni mizi.

"Pred revoltirajočo množico ste dobili starih", je zaklical "Grbavec" s triumfirajočim glasom in se zmagovalno ozrl na Rachel-Lejo.

"Zakaj naj bi se prestrašili? Mar niste vi prav tako židje kakor mi? Ste morda roparji, kali?" je sladko odvrnil zviti predstojnik.

"Izvolite sesti, mladi mož!" S tem je "Grbavec" ponovno pokazal stol. "Načelnik me je pooblastil, da razpravljam z vami."

"Aha", je zaklical "Grbavec" spet s pomembnim mežikanjem Rachel-Leji; obrnjen proti predstojniku z rdečo brado pa je rekel z omalovažujočim zamahom: "Lahko tudi stojim."

"Torej, kakšno dobro vest pa prinašate? Kaj želite prav za prav?" je vprašal predstojnik, kakor bi bil padel z neba.

Pri takem začetku pogajanj je Rachel-Lejo takoj popustila potrpežljivost.

"Kaj, vi ne veste, kaj mi hočemo? Ste mar tujec? Ali ne veste, kaj se godi v mestu? Ljudje zmrzujejo!"

"Od kod naj vzamemo premog? Mar imamo morda lastne premogovnike? Sicer pa — tu imate ključke od blagajne, poskrbite sami za razdelitev, kar prevzemite mesto predstojnika, potem bomo pa videli, če boste i-

meli še znanprej tako dobro srce! Mar menite, da imate vi edini monopol na sočutje? Tudi jaz imam usmiljenje, jaz sem prav tako dobrasrčen človek kakor vi. Vi menda mislite, da ste vi sami vzeli vso dobroto sveta v zakup."

"Ali veste, kaj se pravi zmrzovati? Mrz onemogoča človeku delo. Zadnje kose svojega pohištva sežigajo v stanovanjih, nobenega toplega prostorčka nimajo, kamor bi se lahko zatekli — ali veste, kaj se to pravi?" je zakrčila Rachel-Leje.

"Kajpa da vem. Zakaj naj bi tega ne vedel? Pa nam svetujete, kaj naj storimo?"

"Kaj nima občina nobenega denarja?"

"Rekel sem že, da imate tu ključke, preskrbite si razdelitev sami in prevzemite mesto predstojnika!"

"Pri vas ne pomagajo nobene besede, pri vas pomagajo samo — in Rachel-Leje je dvignila pest in odšla.

"O, to pa ni lepo! Vi se štejete vendar med boljše ljudi!" — je zaklical za njo predstojnik.

Medtem ko je množica nestrpno čakala na konec pogajanj, se je vdajala različnim iluzijam — občina ne bo delila samo premoga, marveč tudi krompir, zelje, morda celo kruh. Čajajoči so bili prepričani, da bo tam v predstojniški sobi vse to zdaj preskrbljeno zanje, da bo naravnost izpihano iz tal. Čeprav so govorila njih usta nasprotno in je prišepetaval drug drugemu: "Prav nič ne bo iz tega", so bile njih misli vendar polne upanja in njih želodci so se naslajali ob zaželenih jedeh.

Tako lahko razumemo razočaranje in jezen vzrok, ko je zaklicala Rachel-Leje proti razširjenim očem in ustom, zevajočim od pričakovanja porazno besedo:

"Nič ni mogoče napraviti, mož ima srce iz kamna!"

Malo je pomolčala množica brez pomoči, potem pa je nekdo zavpil; bil je Motche, "Grbavec", ki je stopil za Rachel-Lejo v prednjo sobo:

"Samo eno sredstvo je: nasilje!"

Pri besedi "nasilje" je izpreletel razburjeno množico plamen, ogenj je zažarel v očeh. Celotno vedno mirni, chasidični židje so se strašno gugali pri molitvi, brez zavestno so žvečili brade, od slane vlažne, in razburjeno mrmljali:

"To je strašno!"

"Celo tatarsko srce bi ne pustilo, da bi ginili ljudje na tak način!" so stokale ženske.

Iz množice se je prihrinil v osredje Chaim "Konj". Z rokama, globoko zagrebenima v hlačnih žepih, je stopal skomigajoč z ramama proti vratom. Njegovi očesi, zlasti ono napol zaprto z bradavico, sta zrla, napovedujoč nesrečo. Stopil je k Rachel-Leji in zagodrnjal:

"Kaj nam je zdaj storiti, učiteljica? Dajte nam povelja ..."

"Ali ne veš, kaj nam je storiti?" je zaklical Welwel. "Če mi oni le pride v roke!"

Razburjenje množice je narasčalo. Videti je bilo, da bi moglo na en migljaj in besedo Rachel-Leje zdrobiti predstojnika z rdečo brado v prah, ko bi se le pokazal.

In predstojnik se je prikazal. Nenadoma je stal med vrati. S svetohlinskim obrazom je zrl vzpodbudno na množico, napravil vstuden poklon in si mel roki. Na stotine oči se je obrnilo vanj; lesketale so se v fosforescirajoči luči kot nastruženo žveplo, ki je potrebovalo samo iskre, pa bi se vnelo. Kljub temu je množica molčala od razburjenja in od radovednega pričakovanja, kaj bo predstojnik pač povedal. Ne da bi se ozrl na mrke obraze in poglede, si je začel močno meti roki, potem pa je pričel z nedolžnim vprašanjem:

"Ali hočete premog ali kaj drugega?"

"Seveda premoga!"

"Torej prijavite se! Občina je napravila že vse ukrepe. Izdaja nakazil za premog se je pričela. Veselo presenečena je zadihala množica. "In krompir, ljubi gospod," je vprašal od radostnega upanja počel materinski glas. "Razdeljevali bomo tudi krompir," je odgovoril predstojnik.

Luke Lea, bivši bankir, bivši milijonar in bivši iz časopisa v Severni Karolini ter njegov sin v jetniški obleki sta po dolgih letih izgubila težo in morata iti v zapor.

"Ščasoma bomo razdeljevali tudi druga živila. Mar morda mislite, da vam bosta onadva tamle kaj dala?" Pokazal je na osuplo Rachel-Lejo in na "Grbaveca". "Mar mislite, da jima gre za vaš premog? Njima gre za vse kaj drugega." Zadnje besede je predstojnik raztegnil v pomembni enolični spev tal-muda in jih spremljal s pomembnim mežikanjem z očmi in s prav takim smehom: "Hehehe."

"Še sto let zdravja, gospod predstojnik! Kdaj se prične razdeljevanje?"

"Kmalu, seveda kmalu. Niti za minuto prekasno! Ali mar mislite, da boste od teh dveh kaj imeli?" Spet je pokazal, še bolj pogumno, na Rachel-Lejo, ki se je umeknila v kot. "Ali mislite, da jima je kaj za vaš premog? Gre jima za vse kaj drugega, hehehe!"

In hripavi, tuberkulozno zaslišeni glasovi so se zdaj blazno zasmejali z njim: "Hehehe, gre jima za vse kaj drugega."

"Ljubi gospod predstojnik, vi ste vendar naš edini hranitelj!" — neka žena mu je pomolila nasproti svojega umazanega otroka.

"Ljubi gospod predstojnik, vi ste kakor oče za naše otroke!"

"Blizu Boga je, blizu Boga je!" — pri tem so kazale žene na rdečebračca.

Rachel-Leje in njena garda je osramočena odšla.

Neverjetno

Popotnik naroči sobo. Ko se vpisuje v hotelsko knjigo, opazi na nji stenico.

— Že 20 let potujem, zagodrnja ogorčeno, toda da bi se stenica informirala, v kateri sobi bom spal, to se mi še ni pripetilo.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in v drugih jezikih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unjako dele prve vrste.

Plačilo po informaciji na naziv:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4904

Chicago, Ill.

Član to dolo ne kaže tudi vse ustrezne pogoje